

Р. О. Мовчан, докт. юрид. наук, професор, професор
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Кафедра конституційного, міжнародного і кримінального права
вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21000, Україна
e-mail: romanmov1984@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2074-8895>

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ОПИСУ ОЗНАК ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 245 КК УКРАЇНИ¹

Актуальність статті пояснюється необхідністю розроблення рекомендацій щодо удосконалення положень чинного кримінального законодавства, реалізація яких дозволила б підвищити ефективність механізму кримінально-правової протидії проявам знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу. Метою статті є критичне осмислення використаного у ст. 245 Кримінального кодексу України підходу до визначення ознак предмета цього злочину, вивчення релевантного досвіду зарубіжних країн, а також формулювання на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на удосконалення відповідних положень чинного кримінального законодавства. За результатами написання статті робиться висновок про, по-перше, відсутність підстав для обмеження кола предметів аналізованого злочину лише тими зеленими насадженнями, які знаходяться поза населеними пунктами та вздовж залізниць, позаяк ступінь порушуваності відповідного об'єкта кримінально-правової охорони залежить не від місцезнаходження та правового статусу (належність до лісового фонду) предметів, а екологічної шкоди, яку може спровокувати їхнє знищення або пошкодження вогнем, по-друге, те, що в удосконаленій редакції аналізованої норми має йтися про знищення будь-якої рослинності (як і її залишків) незалежно від місця скоєння таких дій, а не лише на землях сільськогосподарського призначення. Наприкінці статті визначені перспективні напрями досліджень у відповідній царині.

Ключові слова: довілля, кримінальна відповідальність, злочин, предмет, місце кримінального правопорушення, рослинний світ, ліс, лісові масиви, стерня, зелені насадження, землі сільськогосподарського призначення, знищення, пошкодження, підпал.

Постановка проблеми. Останніми роками в нашій державі все більше уваги приділяється питанню підвищення ефективності кримінально-правової протидії проявам знищення/пошкодження об'єктів рослинного світу, зокрема, самовільного випалювання рослинності та її залишків. Наявність цього факту необхідно пов'язувати як і з переоцінкою у суспільстві ступеня суспільної небезпеки цього діяння, так і з неефективністю ст. 245 Кримінального кодексу (далі –

¹ Статтю підготовлено за підтримки Національного фонду досліджень України в межах реалізації проєкту з виконання наукових досліджень і розробок «Підвищення ефективності кримінально-правової охорони довілля в Україні: теоретико-прикладні засади» (державний реєстраційний номер 0122U000803).

КК) України «Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу», приписи якої і мали б забезпечувати згадану вище протидію. При цьому маємо зазначити, що вітчизняними криміналістами, зокрема і автором цих рядків [1], позначена неефективність ст. 245 КК України найчастіше пояснюється численними вадами її конструювання, зокрема, і у частині законодавчого опису ознак предмета аналізованого злочину.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розглядуваної проблематики досліджувались у працях таких вітчизняних науковців, як І. В. Берднік, О. О. Дудоров, Д. В. Каменський, Т. В. Корнякова, В. К. Матвійчук, І. І. Митрофанов, Є. О. Письменський, О. В. Сторчоус та інші. Незважаючи на позначену доктринальну активність, вимушені констатувати, що в роботах названих авторів, по-перше, не знаходять належного висвітлення питання удосконалення саме предмета злочину, передбаченого ст. 245 КК України, по-друге, взагалі не аналізується відповідний іноземний досвід.

Метою цієї статті є критичне осмислення використаного у ст. 245 КК України підходу до визначення ознак предмета цього злочину, вивчення релевантного зарубіжного досвіду, а також формулювання на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на удосконалення відповідних положень чинного вітчизняного кримінального законодавства.

Виклад основного матеріалу. Приступаючи до характеристики предмета злочину, передбаченого ст. 245 КК України, передусім хотілося б відмітити, що в юридичній літературі ця норма наводиться як приклад існуючих в Особливій частині ситуацій, коли законодавець формулює ознаки певного злочину, «зливаючи» його предмет і місце вчинення, до якого, власне, і прив'язується предмет. Розглянувши подібні випадки, Т. В. Родіонова зазначає, що основною розмежувальною ознакою відповідних об'єктивних ознак складу злочину є нерухомість місця відносно того простору, що його оточує. Крім того, допоміжним методом розмежування предмета та місця злочину слугує лінгвістичне тлумачення шляхом постановки відповідних питань: до іменника, що позначає предмет злочину, можна застосувати питання (*чого?*); місце вчинення злочину законодавець формулює так, що до нього можна поставити запитання (*де?*) [2, с. 107, 117].

Як відомо, диспозиція ч. 1 ст. 245 КК України наразі сформульована наступним чином: «знищення або пошкодження лісових масивів, зелених насаджень навколо населених пунктів, вздовж залізниць, а також стерні, сухих дикоростучих трав, рослинності або її залишків на землях сільськогосподарського призначення вогнем чи іншим загальнонебезпечним способом». Проаналізувавши наведені правові приписи та використовуючи описані вище розмежувальні ознаки, та ж таки Т. В. Родіонова ставить відповідні питання і констатує, що об'єктивна сторона цього злочину формулюється як знищення або пошкодження [*чого?*] лісових масивів [*предмет злочину*], зелених насаджень [*предмет злочину*] [*де?*] навколо населених пунктів [*місце вчинення злочину*], [*де?*] вздовж залізниць [*місце вчинення злочину*]. Інша форма об'єктивної сторони цього злочину – знищення або пошкодження [*чого?*] стерні [*предмет злочину*], сухих дикоростучих трав [*предмет злочину*], рослинності [*предмет злочину*] або її залишків [*предмет злочину*] [*де?*] на землях сільськогосподарського призначення [*місце вчинення*]

злочину]. Зважаючи на це, дослідниця констатує, що зазначені у ч. 1 ст. 245 КК України території «навколо населених пунктів», «вздовж залізниць», «на землях сільськогосподарського призначення» необхідно визнати саме місцем вчинення злочину [2, с. 117-118].

Отже, предметом злочину, передбаченого ст. 245 КК України, є лісові масиви, зелені насадження, стерня, сухі дикоростучі трави, рослинність та її залишки. Що ж до таких ознак, як «навколо населених пунктів», «уздовж залізниць» та «на землях сільськогосподарського призначення», то їх необхідно визнавати місцем знищення або пошкодження відповідних предметів рослинного світу. Однак, враховуючи зазначене вище законодавче «зливання» цих ознак, у цій роботі вони будуть аналізуватися разом.

Вивчивши законодавчий підхід до описання ознак предмета та пов'язаного з ним місця вчинення знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, ми дійшли висновку про потребу окремого розгляду як найбільш дискусійних питань про виправданість:

а) визнання предметом досліджуваного злочину не лише лісових масивів та зелених насаджень, а й інших видів рослинності;

б) обмеження предмета злочину лише:

– тими зеленими насадженнями, які знаходяться поза населеними пунктами та вздовж залізниць;

– тією стернею, сухих дикоростучих трав, рослинності або її залишків, які знаходяться виключно на землях сільськогосподарського призначення.

Приступаючи до цих питань, ми, як і анонсувалося на початку статті, вирішили звернутися до релевантного іноземного досвіду, що в цьому випадку виглядає ще більш доречним з урахуванням того, що багато європейських країн, а особливо ж ті, які представляють так звану «Західну» гілку романо-германської кримінально-правової системи, можуть «похизуватися» значно більшою, ніж вітчизняна, історією регламентації відповідальності за злочини, пов'язані з пожежами.

Провівши відповідне компаративістське дослідження, ми виявили три основні підходи до побудови відповідних норм, які умовно можна йменувати «загальним», «лісоохоронним» та «комплексним природоохоронним»:

1) у кримінальному законодавстві країн, в яких втілений «загальний» підхід, існують лише загальні норми про пожежу, у межах яких не міститься «прив'язки» ні до лісу, ні до жодних інших природних об'єктів, а головною умовою настання кримінальної відповідальності за ці дії є створення громадської небезпеки, у розділах про яку (небезпеку) і розміщені відповідні норми (§§ 169-170 КК Австрії, статті 180-182 КК Данії, ст. 164 КК Ісландії, ст. 355 КК Норвегії, ст. 163 КК Польщі, ст. 237 КК Сан-Марино, § 284 КК Словаччини, ст. 314 КК Словенії, ст. 215 КК Хорватії, ст. 272 КК Чехії, гл. 13 КК Швеції тощо);

2) натомість в інших країнах був реалізований «лісоохоронний» підхід, зміст якого полягає у визнанні кримінально караними пожеж, які призвели до знищення або пошкодження лише одного виду природних ресурсів – лісу (лісових масивів), за яке встановлено покарання, яке є більш суворим за те, що передбачено за «звичайну» пожежу (порушення правил пожежної безпеки) (ст. 260 КК Азербайджану, ст. 206-б КК Албанії, ст. 236 КК Болгарії, ст. 297 КК Вірменії,

ст. 304 КК Грузії, статті, ст. 423-1 КК Італії, ст. 341 КК Казахстану, статті 107-108 КК Латвії, ст. 227 КК Македонії, ст. 232 КК Молдови, ст. 235 КК Таджикистану);

3) ну й нарешті парламентарії третьої групи країн сповідують так званий «комплексний природоохоронний» підхід і визнають кримінально караними діяння, які призвели до пожеж² як у лісах, так і на деяких інших або взагалі будь-яких природних територіях. Водночас зауважимо, що:

– якщо в одній групі таких країн відповідальність за знищення або пошкодження (умовна назва) вогнем всіх природних ресурсів уніфікована (ст. 302 КК Киргизії – предметом є ліса, торфовища або інші об'єкти природи, ч. 3 ст. 429 КК Нідерландів – ліс, верес, трава, торфовища, п. «а» ч. 1 ст. 272 КК Португалії – ліс, дерева, пшеничні поля, ст. 198 КК Узбекистану – посіви, ліса, дерева або інша рослинність, п. 5 ч. 1 § 306 КК ФРН – ліса, поля (луги та степи) та торфовища);

– то в інших більш суворі покарання передбачені за вчинення саме лісових пожеж, яким часто присвячені окремі норми (ст. 352 (об'єкти природи) та статті 354-355 КК Естонії (ліс) (не лише вогнем, а й іншим способом), статті 352-355 (ліс), ст. 356 (інші природні території, засаджені рослинами) КК Іспанії).

З урахуванням, у тому числі, й цих положень ми дійшли наступних висновків з приводу поставлених вище питань.

По-перше, вважаємо, що у ст. 245 КК України виправдано передбачено відповідальність за знищення або пошкодження не лише лісових масивів, а й інших видів рослинності. Такий наш умовивід пояснюється, з одного боку, очевидною суспільною небезпекою цих дій, а, з іншого, тим, що відмінні від розглядуваної норми чинного вітчизняного кримінального законодавства не дозволяють дати належну кримінально-правову оцінку цим проявам, адже:

а) на відміну від багатьох проаналізованих вище взірців, у ньому (КК України) відсутня окрема норма про підпал;

б) ст. 194 КК України розрахована на реагування щодо випадків знищення або пошкодження лише:

– «майна», поняття якого не охоплює рослинність;

– «чужого» майна, що унеможливує кваліфікацію за нею проявів підпалу власного майна;

в) ст. 270 КК України може бути застосована лише:

– до осіб, ставлення яких до наслідків було необережним;

– за умови, що дії таких осіб спричинили шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі (300 і більше НМДГ).

До речі, з урахуванням наведених аргументів ми не можемо підтримати втілену в проєкті нового КК ідею щодо обмеження кола предметів кримінальних правопорушень, передбачених п. 1 ст. 6.5.6 та п. 1 ст. 6.5.10 (норми-наступники ст. 245 КК України), лише розташованими у лісі деревами та чагарниками.

По-друге, ми не вбачаємо жодних підстав для обмеження кола предметів аналізованого злочину лише тими зеленими насадженнями, які знаходяться поза населеними пунктами та вздовж залізниць, позаяк переконані, що ступінь порушуваності відповідного об'єкта кримінально-правової охорони залежить

² У ст. 181 КК Польщі передбачено відповідальність за знищення рослинного або тваринного світу будь-яким способом (не лише вогнем).

не від місцезростаювання та правового статусу (належність до лісового фонду) предметів, а екологічної шкоди, яку може спровокувати їхнє знищення або пошкодження вогнем. А тому вважаємо, що в удосконаленій ст. 245 КК України (або іншій подібній нормі) має йтися про будь-які зелені насадження, зокрема й ті, що розташовані:

а) у межах населених пунктів (парки, сади, сквери, бульвари тощо), які не віднесені в установленому порядку до лісів (п. 1 ч. 2 ст. 4 Лісового кодексу України);

б) не лише вздовж залізниці, а й автомобільних доріг, про які, до речі, згадується у ст. 77-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Зайвим аргументом на користь висловлених рекомендацій слугує і релевантний іноземний досвід. Зокрема, хотілося б відмітити, що:

– у ст. 260 КК Азербайджану предметом/місцем злочину визнаються – ліси, дерева та чагарники, а також інші зелені насадження, які не входять до лісового фонду;

– у ст. 236 КК Болгарії – лісні дерева, саджанці, лісові культури, лісовий розплідник, підліски;

– у ст. 297 КК Вірменії – не лише ліси, а й насадження, які не входять до лісового фонду;

– у ст. 304 КК Грузії – ліса та насадження;

– у статтях 354-355 КК Естонії – дерева та чагарники в лісах та інших насадженнях;

– у ст. 341 КК Казахстану – дерева та чагарники, причому як ті, що входять, так і ті, які не входять до лісного фонду, крім дерев та чагарників на присадибних, дачних та садових ділянках;

– у ст. 356 КК Іспанії – рослини на не лісових територіях (поруч із нормами про ліс та лісові масиви);

– у ст. 423-1 КК Італії – ліс, гай, лісові розплідники;

– у ст. 272 КК Португалії – ліса та дерева, які в них не розташовані;

– у ст. 235 КК Таджикистану – ліси, а також інші насадження, які не входять до лісового фонду;

– у ст. 198 КК Узбекистану – ліси та дерева.

Як бачимо, у всіх цих країнах: або ж прямо вказується на те, що предметом відповідного злочину є й ті дерева, які не входять до лісового фонду, або ж використовується загальне формулювання «дерева» («рослинисть»), без вказівки на те, що ці дерева мають бути включені до лісового фонду.

Завершуючи розгляд цього питання, хотілося б відмітити, що в Лісовому кодексі України не вживається використаний у ст. 245 КК України зворот «лісові масиви», замість чого вказується на «лісовий фонд», уособленням якого виступає ліс³ (ст. 4). На цей самий факт звертає увагу і О. В. Сторчоус, який пише про те, що поняття «лісового масиву» немає ні у лісовому, ні у суміжному законодавстві. Внаслідок цього створюється двозначність, що надає можливість винним уникнути відповідальності на формальних підставах. Наприклад: внаслідок верхової

³ У проєкті КК кримінально протиправним теж визнається знищення або пошкодження дерев або чагарників саме у «лісах» (ст. 6.5.5 та ст. 6.5.10).

пожежі була знищена не вся, а лише половина лісового масиву площею близько 5 га. «До винної особи ця стаття не може бути застосована, хоча розмір завданої шкоди – величезний. Тому, – висновує дослідник, – є необхідність замінити поняття “лісові масиви” на більш доречне “ліси”» [3].

Зважаючи на це, рекомендуємо узгодити відповідні положення кримінального та регулюючого лісового законодавства та описати предмет аналізованого злочину за допомогою згадування про «ліси та зелені насадження», що дозволить охопити відповідною нормою у т. ч. і зелені насаджені в межах населених пунктах та уздовж автомобільних доріг.

Заради справедливості варто визнати, що, так само як і в Україні, в окремих пострадянських країнах у відповідній нормі вказується лише на «ліс» та/або «лісові масиви» (статті 107-108 КК Латвії, ст. 232 КК Молдови). Водночас маємо зазначити, що в процесі здійснення згаданої наукової розвідки жодного прикладу того, коли відповідні норми охороняють, як це передбачено ст. 245 КК України, лише ті види рослинності (як і її залишків), які знаходяться на землях сільськогосподарського призначення, нами відшукано не було.

Підстав для такого обмеження не вбачаємо і ми. Зокрема, у цьому контексті хотілося б пригадати, що, окрім земель сільськогосподарського призначення, в Україні також виділяють землі житлової та громадської забудови; землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення; землі оздоровчого призначення; землі рекреаційного призначення; землі історико-культурного призначення; землі лісгосподарського призначення; землі водного фонду; землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення (ст. 19 Земельного кодексу України).

Зважаючи на це, хотілося б поставити питання, яке, вочевидь, можна вважати риторичним: невже підпал рослинності чи її залишків на землях, що мають природні лікувальні властивості (оздоровчого призначення); які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів (рекреаційного призначення); на яких розташовані пам'ятки культурної спадщини, їх комплекси (ансамблі), історико-культурні заповідники, історико-культурні заповідні території, охоронювані археологічні території, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби (історико-культурного призначення); або на земельних ділянках, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність (землі природоохоронного призначення) тощо, є бодай на відсоток менш небезпечним, ніж аналогічні дії, вчинені на землях сільськогосподарського призначення? Так само можна поставити і питання про те, чи залежить небезпека спалювання опалого листа (пак залишків рослинності) від місця скоєння таких дій.

Однак, мабуть, найдивнішим та нелогічнішим у цій ситуації є те, що за чинною ст. 245 КК України не може кваліфікуватись і знищення або пошкодження рослинності, яке вчинено навіть на землях ПЗФ, тобто землях, які мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів ПЗФ – тобто дії, правова оцінка яких має здійснюватися з посиланням лише на ч. 2 ст. 77-1 КУпАП, в якій цьому факту, навпаки, надано кваліфікуюче значення порівняно з аналогічною поведінкою, скоєною на землях сільськогосподарського призначення (ч. 1).

Звичайно, уважний читач одразу може апелювати до існування ст. 252 КК України, в якій передбачено відповідальність за знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та, власне, об'єктів ПЗФ. Утім, відповідаючи на це гіпотетичне питання/зауваження, маємо зазначити, що, попри обґрунтовані пропозиції науковців [4, с. 163, 169], за цією нормою і досі можуть кваліфікуватися лише **умисні** прояви відповідних діянь, відсоток яких, порівняно з необережними, традиційно є значно нижчим.

Так де ж тут логіка та здоровий глузд?

Як на нас, то ні того, ні іншого в описаній ситуації явно не спостерігається, для підтвердження чого наведемо наступний приклад із практики.

Жашківським районним судом Черкаської області було встановлено, що 15 березня 2022 р. Особа-1 здійснив випалювання водної рослинності на об'єкті ПЗФ «Острожаниський» площею 31,3 га в межах с. Острожани Уманського району Черкаської області, чим заподіяв шкоду заказнику та Жашківському районному товариству мисливців і рибалок, так як це було відтворювальна ділянка по вирощуванню фазанів [5].

Попри те, що внаслідок зазначених дій було знищено/пошкоджено рослинність, по-перше, на об'єкті ПЗФ, по-друге, на величезній площі у 31,3 га, поведінка Особи-1 була кваліфікована лише за ч. 2 ст. 77 КУпАП. І це при тому, що у практиці застосування ст. 245 КК України зустрічається безліч випадків, коли ця норма інкримінується особам, дії яких призвели до знищення/пошкодження вогнем рослинності як на значно менш цінній (порівняно з територією ПЗФ) території, так і на значно меншій площі.

Зважаючи на всі викладені аргументи, ми дійшли висновку (*по-третє*), що в удосконаленій редакції аналізованої норми має йтися про знищення будь-якої рослинності (як і її залишків) незалежно від місця скоєння таких дій.

До речі, подібним шляхом рекомендують рухатись і розробники проекту Закону України від 11 квітня 2022 р. № 7212-1 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, зокрема в умовах воєнного або надзвичайного стану», для яких також не залишилися непоміченими як наведені вище недоліки ст. 245 КК України, так і її неузгодженість із відповідними приписами КУпАП. Зокрема, народні депутати – автори цієї ініціативи в удосконаленій ч. 1 ст. 245 та ч. 1 потенційної ст. 245-1 КК України пропонують прямо вказати на те, що кримінально караним за нею (-ими) має визнаватися знищення або пошкодження вогнем чи небезпечною речовиною стерні, луків, пасовищ, іншої рослинності або її залишків та опалого листя, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю **на землях будь-якої категорії**, окрім земель в межах територій та об'єктів ПЗФ, вчинення відповідних дій на яких має, подібно до чинної ст. 77-1 КУпАП, утворювати кваліфікований склад цього злочину (частини другій відповідних заборон).

Висновки і пропозиції. Отже, за результатами проведеного дослідження ми дійшли висновків про те, що в удосконаленій редакції ст. 245 КК України має:

1) і надалі передбачатися відповідальність за знищення або пошкодження не лише лісових масивів, а й інших видів рослинності;

2) йтися про:

а) будь-які зелені насадження, зокрема й ті, що розташовані у межах населених пунктів (парки, сади, сквери, бульвари тощо), які не віднесені в установленому порядку до лісів (п. 1 ч. 2 ст. 4 Лісового кодексу України) та не лише вздовж залізниці, а й автомобільних доріг;

б) знищення будь-якої рослинності (як і її залишків) незалежно від місця скоєння таких дій, зокрема, на будь-яких землях, а не лише на землях сільськогосподарського призначення.

Звісно, аналізована проблематика не вичерпується тими питаннями, які були підняті у статті. Зокрема, вважаємо, що перспективним напрямом подальших наукових розвідок у відповідній царині є проведення досліджень, направлених на вирішення питань про розмежування злочину, передбаченого ст. 245 КК України, та проступків, передбачених ч. 2 ст. 77 та ст. 77-1 КУпАП; доцільність диференціації кримінальної відповідальності за умисні та необережні прояви знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу; удосконалення санкцій розглядуваної кримінально-правової норми тощо.

Список використаної літератури

1. Мовчан Р. О. Кримінальна та адміністративна відповідальність за знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу: проблеми розмежування. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право*. 2023. Вип. 16. С. 266-277. DOI: 10.33098/2078-6670.2023.15.27.2.266-277. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/category/%d0%b2%d0%b8%d0%bf%d1%83%d1%81%d0%ba-15-27-%d1%82%d0%be%d0%bc-2-uk/>
2. Родіонова Т. В. Місце вчинення злочину за кримінальним правом України : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 247 с.
3. Сторчоус О. Удосконалення юридичної відповідальності за порушення лісового законодавства та протидія обігу незаконно добутих лісових ресурсів: рекомендації щодо внесення змін у законодавство. Київ, 2016. URL: https://www.enpifleg.org/site/assets/files/2118/report_storchous_improving_legal_liability_recommendations_to_legislation.pdf
4. Ковтун О. М. Правова охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : Навчальний посібник. Прецедент, 2010. 229 с.
5. Постанова Жашківського районного суду Черкаської області від 16 травня 2022 р. у справі № 693/180/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104563706>.

References

1. Movchan, R. O. (2023). Kryminalna ta administratyvna vidpovidalnist za znyshchennia abo poshkodzhennia ob'ektiv roslynnoho svitu: problemy rozmezhuвання. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho. Seriya Pravo*, 16, 266-277 [in Ukrainian].
2. Rodionova, T. V. (2018). Mistse vchynennia zlochyynu za kryminalnym pravom Ukrainy. Candidate's thesis. Odesa [in Ukrainian].
3. Storchous, O. (2016). Udoskonalennia yurydychnoi vidpovidalnosti za porushennia lisovoho zakonodavstva ta protydiia obihu nezakonno dobytykh lisovykh resursiv: rekomendatsii shchodo vnesennia zmin u zakonodavstvo. Kyiv. URL: https://www.enpifleg.org/site/assets/files/2118/report_storchous_improving_legal_liability_recommendations_to_legislation.pdf [in Ukrainian].
4. Kovtun, O. M. (2010). Pravova okhorona terytorii ta ob'ektiv pryrodno-zapovidnoho fondu Ukrainy : Navchalnyi posibnyk. Pretsedent [in Ukrainian].

5. Postanova Zhashkivskoho raionnoho sudu Cherkaskoi oblasti vid 16 travnia 2022 u spravi № 693/180/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104563706> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 22.08.2023 р.

R. O. Movchan, Doctor of Law, Professor, Professor
Vasyl' Stus Donetsk National University
the Department of Constitutional, International and Criminal Law
600-year Street, 21, Vinnitsa, 21000, Ukraine
e-mail: romanmov1984@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2074-8895>

ON THE PROSPECTS OF IMPROVING THE LEGISLATIVE DESCRIPTION OF THE SIGNS OF THE SUBJECT OF THE CRIME PROVIDED FOR IN ART. 245 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Summary

The article is devoted to a critical understanding of the used in Art. 245 of the Criminal Code of Ukraine approach to determining the features of the subject of this crime, studying the relevant experience of foreign countries, on the basis of which scientifically based recommendations are formulated aimed at improving the relevant provisions of the current domestic criminal legislation.

In particular, the work proved that in Art. 245 of the Criminal Code of Ukraine justifiably provides for responsibility for the destruction or damage of not only forest areas, but also other types of vegetation, which is explained, on the one hand, by the obvious social danger of these actions, and, on the other, by the fact that they are different from the considered prohibition of the current national criminal law the legislation does not allow to give a proper criminal-legal evaluation of these manifestations.

It is noted that there are no grounds for limiting the range of objects of the analyzed crime to only those green spaces that are located outside populated areas and along railways, since the degree of violation of the corresponding object of criminal law protection does not depend on the location and legal status (belonging to the forest fund) of the objects, but environmental damage that can be caused by their destruction or damage by fire. Because of this, in the improved Art. 245 of the Criminal Code of Ukraine, it is proposed to point out any green spaces, in particular those located within the boundaries of settlements (parks, gardens, public squares, boulevards, etc.) and not classified as forests in the established order.

It is also argued, in particular with reference to the relevant provisions of foreign criminal legislation, that in the improved version of the analyzed norm it should be about the destruction of any vegetation (as well as its remains) regardless of the place of such actions, and not only on agricultural land.

At the end of the article, promising directions of research in the relevant field are defined.

Keywords: environment, criminal liability, crime, object, place of criminal offense, plant life, forest, forest massifs, stubble, green areas, agricultural land, destruction, damage, arson.